

Ifjúsági szakemberek és szerepeik és egy lehetséges képzési rendszer alapjai

Nemrég az Excenter Kutatóközpont jóvoltából felmérés folyt az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzés jelenlegi állapotáról, a hallgatók, oktatók curriculum problémáiról (ennek elemzését az Új Ifjúsági Szemle mostani számában olvashatják). E kutatás és az ifjúságsegítő képzés megújítása kapcsán folyó projekt (TAMOP -5.4.4-09/2-C-2009-0002¹) apropóján az ÚISZ teret kíván adni az ifjúságsszakmai képzések jövőjének megvitatására. Épp ezért vitára hívja és várja az ifjúságügyben érintett szakembereket: fejtsek ki álláspontjukat az ifjúsági szakmák jövőjéről, véleményükkel alakítsák tevékenyen is azt. A vita nyitócikkét a projekt kezdeményezője jegyzi.

Az ifjúsági szakma alapkonszenzusát biztosítani hivatott tisztázódási folyamatait sok félreértés, zavar, kaotikus elem gátolja. A korábbiakban (Nagy, 2010; Nagy, 2008) igyekeztünk az ifjúságra használható meghatározást és szegmentációt adni, az ifjúságsegítő feladatait meghatározni, elhelyezni őket a rájuk jellemző tevékenység-halmazban, modellezni az ifjúsági munka, ifjúsági szakma és a horizontális ifjúságügy keretrendszerét. Megítélésünk szerint a modellből levezethető az ifjúságsegítő, ifjúsági tervező szakmák feladattérképe, azt az alábbiakban szeretnénk bemutatni. Mindamellett sok félreértés mutatkozik az ifjúsági szakterületen a szakemberek elnevezését illetően. Beszélünk ifjúságsegítőről, ifjúsági vezetőről, ifjúsági referensről, ifjúsági szakértőről stb., de ezeket nem használjuk koherens módon, s nincs tisztázva egymással ezen kifejezések viszonyrendszere sem. Az alábbi cikkben arra is javaslatot teszünk, hogy miképp lehetne az elnevezések és használatuk kakofóniája helyett egy egységes megnevezésrendszert bevezetni.

Elemzésünk tárgykörén kívül esik az ifjúsági szakmák rokonszakmáinak besorolása (család- és gyermekvédelem, közművelődés, pedagógiai, pszichológiai szakmák, szabadidő-szervező, szociális munkás és szociálpolitikus stb.), ez

részben megtalálható korábbi tanulmányokban (pl: Nagy, 2008 vagy Nagy, 2010) ott a szakmákat (Szabó András nyomán) a szakmailag felkészült, részben felkészült és laikus segítők köre szerint strukturáltuk. Jelen munkában azon szakmákat, potenciális karrierlehetőségeket vesszük sorra, ahol nem tűnik elegendőnek a rokonszakmabeli végzettség, hanem amelyek szűken az ifjúságsszakmai tevékenység körébe sorolhatóak (ami természetesen nem jelenti azt, hogy csak ezek a tevékenységek kerülhetnének a szakmailag felkészült segítők körébe). Hangsúlyozzuk, hogy ma gyakorlatilag nincs ifjúságsszakmai karrierlehetőség, nincs olyan pozíció, foglalkozás, státusz, ahova előírásra került volna a kizárólagos vagy elsősorban ifjúságsszakmai végzettség.

A szerepek áttekintéséhez először érdemes visszalépni egyet, azaz meghatározni, hogy kit is tekinthetünk ifjúsági szakembernek. A kérdés azért is fontos, mert a közvéleményben, de még a szakmában sem alakult ki olyan fogalmi rendszer, amely következetesen használná e kategóriá(ka)t. Ennek oka lehet, hogy az ifjúsági szakmberszerepeket egyszerre tevékenység és végzettség alapján próbálták tisztázni, s ez sok esetben zűrzavarhoz vezet. Megítélésünk szerint szükséges különválasztani az ifjúsági

szakmát végzett, ilyen végzettséggel rendelkező embert, szerepet, függetlenül attól, hogy éppen az adott személy milyen tevékenységet folytat, illetve az ilyen feladatot ellátó személyt függetlenül attól, hogy rendelkezik-e végzettséggel vagy sem (az persze az álmok világába tartozik, hogy e két, ma meglehetősen erősen eltérő hallmazt érdemes lenne közelíteni egymáshoz).

Az ifjúságszakmai térben a kialakult szaknyelv az ifjúságszakmai végzettséggel rendelkezőkhöz az alábbi elnevezéseket rendeli:

- Ifjúságsegítő: a felsőfokú szakképzési keretek közt (később remélhetőleg BA fokozatot adó) ifjúságszakmai végzettséget szerzett személy.
- (Ifjúsági tanulmányok) Ifjúsági elemző, tervező és tanácsadó (a továbbiakban: ifjúsági tervező): A posztgraduális (később remélhetőleg önálló MA fokozatot adó) keretek közt ifjúságszakmai végzettséget szerzett személy.

1. Ifjúságszakmai végzettségek – egy lehetséges BA² és MA struktúra³

Abból indulunk ki, hogy a mai felsőfokú szakképzés (az ifjúságsegítő képzés) mind a hallgatók, mind az oktatók és mind a curriculum szempontjából megújítandó. Miképp az e számban megjelent kutatási eredményeket taglaló, A szakmává válás útján című cikk bemutatja, a hallgatók erősen maradékelven kerülnek be a képzésbe, az oktatók kompetenciája sokszor attól függ, hogy melyik tanszék gondolja a képzést. Továbbá a 16-17 képzőhely évente kibocsátott 300-400 hallgatójának túlnyomó többsége még a rokonszakmákban sem tud elhelyezkedni, hovatovább a képzés méltánytalanul elméletközpontú, a gyakorlati problémákra alig nyújt rálátást, nemhogy megoldást.

S mondjuk ki: évi 300-400 ifjúságsegítő hallgató kibocsátása nemcsak a maradékelv miatt felesleges, hanem önmagában is túlzás.⁴ Összességében szakértői becslésünk az évi 100-150 kibocsátott végzett szakember mellett teszi le a voksot.

Visszatérve feladatunkhoz, megítélésünk szerint az ifjúságsegítő feladata (az angol youth worker megfelelője) az ifjúsági korosztályok⁵ tagjai tekintetében az ifjúsági munkán keresztül az önmagáért és közösségeiért felelős polgárrá válás mással nem helyettesíthető támogatása, elsősorban a harmadlagos szocializációs terep⁶ megmunkálásával, de (re)szocializációs szükséghelyzetben akár valamennyi szocializációs terepen.

Egy BA szintű képzés feladata tehát az ifjúsági munka művelésére való képessé tétel. *Ifjúsági munkának nevezzük mindazokat a tevékenységeket, amelyek az ifjúsági korosztályok és a velük közvetlen kapcsolatban lévő szereplők közötti interakciókban jelennek meg.* Az érintett korosztályok élethelyzetéből adódó sajátos problémáinak megoldását, társadalmi részvételük kialakítását segítő, az ő részvételükre és sajátos szakmai eszközrendszerre alapozó társadalom-, közösség- és perszónális fejlesztő, segítő munka.⁷ Egy lehetséges ifjúságsegítő BA képzés átfogó célja, azaz az ifjúságsegítővel - mint értelmiségi szakemberrel - szemben támasztott követelmény, hogy az ifjúsághoz tartozó generációk csoportjairól, egyéneiről készülő diagnózisok, fejlesztő-segítő beavatkozások tervezése, végrehajtása, hatáselemzése álljon komplex tudása fókuszában.

Az ifjúsági tervező feladata a generációs logikát szem előtt tartva az ifjúsági szakma elszakítását, az ifjúságszakmai tér és a társadalmi szektorok összefüggéseinek megértése és befolyásolásának támogatása. Mint szakmai kettős, e két végzettség erős hasonlóságot mutat, pl. a szociális szakmák szociális munkás és szociálpolitikus végzettségeihez.

Egy MA szintű képzés feladata tehát az ifjúsági szakma művelésére történő képessé tétel. Az ifjúsági szakma mindazon tevékenységeket tartalmazza, amely tartalmában, módszertanában segítséget adhat a közvetlen ifjúsági munkának. Az absztrakció magasabb szintjén elhelyezkedő tevékenységösszesség, amelynek feladata az ifjúsági munka „háttérének” biztosítása⁸. Egy lehetséges MA képzés átfogó célja, azaz az ifjúsági ter-

vezővel szemben támasztott követelmény, hogy az ifjúsághoz tartozó generációkról, mint társadalmi nagycsoportokról készülő diagnózisok, beavatkozások tervezése, végrehajtása, hatáselemzése és az ifjúságügy, mint absztrakt szakmai tér álljon rendszerszintű tudása fókuszában.

A képzés részletes célja tekintetében a BA elősorban személy/csoportközpontú és gyakorlatorientált, míg az MA képzés generáció- és nagycsoport-központú, elmélet- és rendszerorientált. A BA képzés szolgálja az értelmiségi (pszichológiai, szociálpszichológiai, szociológiai, szociális munkás, pedagógiai, kulturális, jogi, igazgatási, gazdasági kultúraösszetevők) és az ifjúságszakmai alapképzést, az MA képzés célja a generációs szemléletben és a valódi ifjúságszakmai mesterképzésben érhető tetten (generációs igények felmérése és befolyásolása, ezek tervezése és végrehajtása, az ifjúságszakmai tér megértése és összefüggésben látása, a szakmai világgép koherens és konzisztens kialakulása).

Az ifjúságsegítő kompetenciája kiterjed az egyén és csoport kapcsán a tájékoztatásra és tájékozódásra, a tanácsadásra és segítségre, a beavatkozásra és fejlesztésre, bevonásra és kiteljesítésre, a projektek kapcsán a szervezésre és tervezésre, értékelésre és elemzésre. Ennek megfelelően a képzést az intenzív gyakorlatközpontúság, közvetlen valóságismeret, az aktivitást, kooperativitást igénylő tanulási folyamat-szervezés és az egyéni tanulási utak támogatása jellemzi a csinálva tanulás érvényesülésével.

Az ifjúsági tervező kompetenciája a generáció és az ifjúságszakmai absztrakt rendszerek (stra-

tégia, programok stb.) kapcsán az elemzésben és tervezésben, szervezésben és végrehajtásban, befolyásolásban és formálásban, monitorozásban és visszacsatolásban érhető tetten. Az ifjúsági tervező „felelős” a szakma folyamatos megújításáért, azaz letéteményese az új utak felkutatásának. A képzést a rendszerszemléletű, absztrakt és elméleti tudás jellemzi, a rendszerezett tanulási folyamat támogatása és az elemzést, tervezést igénylő tanulási folyamat-szervezés jellemzi.

A BA képzés értékelése is fejlődés, gyakorlat- és egyénközpontú, míg az MA-é rendszerszemléletű, elmélet- és anyagközpontú, mindkettőnél az (ön)reflexiók elemek hangsúlyával.

A BA alapozó ismeretek a korosztályokról, a szakmáról és az értelmiségi kultúraösszetevőkről ad információt, a szakmai törzsanyag az ifjúsági munka területeit (korábban 12, jelenleg 11) veszi számba, a szakirányok igyekeznek felölelni az ifjúsági tevékenységek, foglalkozások (lásd: később) ifjúságsegítői végzettséget igénylő részét (és a virtuális ifjúsági munkát, mint unikális ifjúsági elemet), míg a szabadon választható tárgyak igyekeznek kitekintést adni az MA szakmai törzsanyag témáira.

Az MA alapozó ismeretei megfelelnek a BA alapozó és szakmai törzsanyag tárgyainak. A differenciált szakmai anyag (szakirány) felöleli az ifjúsági tevékenységek, foglalkozások (lásd: később) ifjúsági tervezői végzettséget igénylő részét, illetve korosztályra specializált szakirányválasztásra ad módot. A szabadon választható tárgyak a horizontális ifjúságügyi kitekintés elemei (lásd: Nagy, 2008; Nagy, 2010).

2.1 Követelmények az ifjúságsegítővel (BA) szemben

A képzés részletes célja: az ifjúságsegítő értelmiségi az ifjúsághoz tartozó egyének, csoportok kapcsán:

1. Megismerni képes azok jellegzetes pszichikus megnyilvánulásait, jellemzőjét, működését: pszichológiai – fejlődés-lélektani, szociálpszichológiai kultúrája van;
2. Illeszteni képes azt a társadalom mikroszövetébe, kapcsolatait, értékeit, kulturális sajátosságait, aspirációit, hátrányait, esélyeit, struktúráit: szociológiai, kulturális antropológiai és szociális munkás kultúrája van;
3. Megtervezni képes átgondolt fejlesztési, beavatkozási stratégiákat, azokat gazdag módszertárral érvényesíteni, s értékelni: pedagógiai, andragógiai, kulturális mediatori kultúrája van;
4. Befolyásolni és segíteni képes a generáció tagjainak önfejlesztését, világszemléletét, tágitani határait: ifjúságszakmai, ifjúságsegítő kultúrája van.
5. Ismeri azt a mezőt, melyben a fiatalok érdekei – egyeztetve más érdekekkel – érvényesíthetők, érvényesítendőek: jogi-politológiai, (köz)igazgatási, gazdasági kultúrája van;

Az ifjúságsegítő szakember tevékenységének tükre. Az ifjúságsegítő, mint értelmiségi, a fenti tudás birtokosaként kompetens:

- Tájékozódásban és tájékoztatásban,
- Tanácsadásban és segítésben,
- Beavatkozásban és fejlesztésben,
- Szervezésben és tervezésben,
- Bevonásban és kiteljesítésben,
- Értékelésben és elemzésben.

Az ifjúságsegítő

1. az ifjúságsegítés gyakorlatában képes és hajlandó helytállni,
2. olvasott, művelt, nemzetközileg is tájékozott,
3. jól kooperáló,
4. jól kommunikáló,
5. tevékenységét s e tevékenységében önmagát érvényesen (ön)reflektáló.

2.2 Követelmények az ifjúsági tervezővel (MA) szemben

A képzés részletes célja: az ifjúsági tervező az ifjúsági generációk kapcsán:

6. Megismerni képes a generáció vagy annak egy meghatározott szelete megnyilvánulásait, jellemzőjét, működését és illeszteni képes azt, kapcsolatait, értékeit, kulturális sajátosságait, aspirációit, hátrányait, esélyeit, struktúráit az adott társadalmi tér szövetébe,
7. Tervezni képes a generáció egy szegmensének (helyi, szakmai, stb.) jövőjét alakító vagy általában igényeit megvalósító stratégiát, abból cselekvési tervet készíteni, végrehajtani, monitorozni és ellenőrizni tud.
8. Megérteni és befolyásolni képes absztrakt ifjúságszakmai rendszereket és folyamatokat;
9. Ismeri és konzisztens és koherens szakmai világképe által formálni képes jogszabályi környezetét, azt a politikai mezőt, melyben a generációs érdekek megjelennek és érvényesíthetők, érvényesítendőek.

Az ifjúsági tervező szakember tevékenységének tükre. Az ifjúsági tervező, mint értelmiségi, a fenti tudás birtokosaként kompetens:

- Elemzésben és tervezésben,
- Szervezésben, végrehajtásban,
- Befolyásolásban, formálásban,
- Monitorozásban és visszacsatolásban,
- Új utak felkutatásában.

Az ifjúsági tervező

6. az ifjúsági szakma elméletében, folyamataiban, szerkezetében is helytálló,
7. rendszereket megértő, kezelő és befolyásoló,
8. olvasott, művelt, nemzetközileg is tájékozott,
9. jól kooperáló és kommunikáló a szakmabeliekkel és a rokonszakmák képviselőivel,
10. tevékenységét s e tevékenységében önmagát érvényesen (ön)reflektáló.

<p>Ennek megfelelően a képzésben a következők érvényesülnek</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.intenzív gyakorlatközpontúság, közvetlen valóságismeret, 2. aktivitást, kooperativitást igénylő tanulási folyamatszervezés, 3. egyéni tanulási utak támogatása, „sokirodal-múság”, akár elektronikus interakció képzők és képzettek között, 4. érvényesül a „csinálva tanulás”, 5. a tanulási, tanulási célú gyakorlati folyama-tok folyamatos (ön)reflexiót igényelnek. <p>A tanulási folyamatok folyamatos és záró értékelése során az alábbiak kapnak hangsúlyt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A tanuló személy fejlődési folyamatait köve-tő értékelés, 2. A releváns tevékenység (in vivo vagy „szi-mulált”) folyamatait követő értékelés, 3. Az értékelés az (ön)reflexiókban annak hite-lességét, validitását, egyben olvasottsággal, tájékozottsággal való egybefűződésére is tek-intettel levő értékelés. 	<p>Ennek megfelelően a képzésben érvényesül</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Rendszerszemlélet, absztrakt és elméleti tu-dás, 7. Elemzést, tervezést igénylő tanulási folya-matszervezés, 8. A rendszerezett tanulási folyamat támogatása, 9. A „csinálva tanulás”, 10. A tanulási, tanulási célú gyakorlati folya-matok felelősségének tudatosítása és folya-matos (ön)reflexiójának igénye. <p>A tanulási folyamatok folyamatos és záró értékelése során az alábbiak érvényesülnek:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. A tanult elemek rendszerszempon-tú érté-sének szempontjait hangsúlyozó értékelés, 5. A releváns tevékenység elméletét követő ér-tékelés, 6. Az (ön)reflexiókban annak hitelességét, vali-ditását, egyben olvasottsággal, tájékozottság-gal való egybefűződésére is tekintettel lévő értékelés.
---	---

<p>2.3 A BA képzés tartalmának struktúrája⁹</p> <p>Alapozó ismeretek</p> <p>Az ifjúsági korosztályok - az ifjúsági korosz-tályok (elemenként) és az ifjúsági munka</p> <p>Ifjúságügy, ifjúsági szakma, ifjúsági munka</p> <p>- az ifjúságsegítő, ifjúsági tervező feladatai</p> <p>Pszichológia és szociálpszichológia alapjai</p> <p>Pedagógia és andragógia alapjai (kulturális mediációval és rekreációval)</p> <p>Szociális munka alapjai</p> <p>Kulturális antropológia alapjai</p> <p>Szociológia alapjai</p> <p>Jog és politológia alapjai (gyermeki jogok, jog-alkalmazás, ügyféljogok, állami szolgáltatások)</p> <p>Szakmai törzsanyag</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Személyes ifjúságsegítés (információ szol-gáltatás, tanácsadás, segítség) 2. Ifjúsági közösségfejlesztés (animáció stb.) 3. Egyéni autonómia: önkifejezés, önmegvaló-sítás, önfejlesztés (pl. egészség), öngondos-kodás, önérdékérvényesítés 4. Jövőtervezés: egyéni életstratégia, karrier-tervezés, pályorientáció, továbbtanulás-LLL, munkerőpiac, család 	<p>2.4 Az MA képzés tartalmának struktúrája</p> <p>Alapozó ismeretek</p> <p>BA alapozó és szakmai törzsanyag tárgyai</p> <p>Szakmai törzsanyag</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ifjúságszakmai rendszerek (feladat, humán és pénzügyi rendszerek) és ifjúságpolitika 2. Az ifjúsági munka tervezése és értékelése -stratégia, cselekvési terv, monitoring 3. Az ifjúsági korosztályok és rendszerek meg-értése, megismerése 4. Nemzetközi ifjúsági világ - Európai és nem-zetközi rendszerek
--	---

<p>5. Nemformális tanulás 6. Interkulturalitás, nemzetközi kitekintés 7. Részvétel: bevonódás, emberi jogok, érdekegyeztetés (képviselő, döntéshozatal, lobbizás) – 8. A helyi ifjúsági munka és az ifjúsági szolgáltatások tere: a rendszeres és folytonos együttlét élményére alapuló ifjúsági területek (táborok, klubok) 9. Önkéntesség és önszerveződés segítése - Civil ifjúsági munka 10. Ifjúsági projekt és szervezetmenedzsment 11. Virtuális ifjúsági munka</p> <p>Differenciált szakmai anyag/szakirányok Ifjúsági referens Ifjúsági munkás (ifjúsági intézményszervező) Ifjúsági vezető (személyes ifjúságsegítő és közösségszervező)</p> <p>Virtuális ifjúsági munka</p> <p>Szabadon választható szakmai tárgyak Ifjúságsszakmai rendszerek (feladat, humán és pénzügyi rendszerek) és ifjúságpolitika Az ifjúsági munka tervezése és értékelése - stratégia, cselekvési terv, monitoring Az ifjúsági korosztályok és rendszerek megértése, megismerése Nemzetközi ifjúsági világ - Európai és nemzetközi rendszerek A civil ifjúsági szegmens Az ifjúsági tevékenységek határterületei (oktatási, munkaerő-piaci ismeretek stb.) Az ifjúságügy története és a rendszerváltás utáni ifjúságügy</p>	<p>5. A civil ifjúsági szegmens 6. Az ifjúsági tevékenységek határterületei (oktatási, munkaerőpiaci ismeretek stb.)</p> <p>Differenciált szakmai anyag/szakirány Ifjúsági szakértő Ifjúságpolitikus</p> <p>Gyermek és serdülő Fiatal felnőttek</p> <p>Szabadon választható szakmai tárgyak A formális oktatási rendszer és kapcsolódásai A szociális rendszer és kapcsolódásai A közművelődés rendszere A családgondozás rendszere</p>
---	---

2. Ifjúságsszakmai tevékenységek

Miként a bevezetőben írtuk, az egyes ifjúsági szakemberek feladatairól végzettségüknél sokszor többet mond el a tevékenységüket leíró fogalom. Érdemesnek tűnik elkülönítve kezelni a végzettséget és az űzött tevékenységet, vállalt szerepet. Fontos, hogy megítélésünk szerint a szerepekre, tevékenységekre az ifjúságsegítő nem használandó, hisz így nem tudható, hogy épp a végzettségről vagy a foglalkozásról beszél-

lünk. Miként a főkönyvelő, a gazdasági igazgató, a munkagazdaságtan professzor és az akadémiai kutató foglalkozást űző egyaránt közgazdász végzettséggel rendelkezik (Körösenyi-Tóth-Török, 2008), mára ehhez hasonlóan több olyan foglalkozási-szakmai csoport, illetve szerep alakult ki, ahol megjelentek vagy akár meghatározó szerepet töltenek be (kellene betöltsenek) az ifjúságsszakmai végzettséggel rendelkezők. „Ez a logika érvényesül a legtöbb, társadalomtudománnyal kapcsolatos fogalom használata esetén.

Közgazdász az, aki elvégzett egy ilyen diplomát nyújtó képzést – függetlenül attól, hogy később bankárként, gazdasági elemzőként, köztisztviselőként vagy éppen teljesen más területen dolgozik. Ugyanakkor, „hivatalos” megszólalásukkor a közgazdászok rendszerint bankárnak, gazdasági elemzőnek vagy éppen brókernek definiálják magukat. Hasonló a helyzet az egyaránt jogi végzettséggel rendelkező ügyvéd – ügyész – bíró stb. kategóriákkal” (Körösenyi-Tóth-Török, 2008).

E tekintetben a köznyelvi megközelítés összhangja is megteremthető. Ismerünk olyan ifjúságsegítő (végzettséggel rendelkezőt, sajnos nem is keveset), akiből nem lett ifjúsági szakmát űző és ismert nem kevés ifjúsági referens, ifjúságpolitikus vagy ifjúsági szakértő, kinek nincs ifjúsági (segítő vagy tervező) végzettsége. Ma a végzettség nem teszi szükségessé az ifjúsági tevékenységet, és a tevékenység (bár területenként eltérő szorító erővel) a végzettséget.

Ennek kapcsán ismételten jelezni kell, hogy mindaddig, amíg az ifjúsági szakmák (végzettségek) nem lesznek kötelezőek bizonyos foglalkozások betöltéséhez (gondoljuk csak el: az ifjúsági referens vagy az ifjúsági vezető (táborvezető), neadjisten az ifjúsági iroda munkatársánál nem tűnik a valóságtól elrugaszkodottnak, hogy „legyen papírja” arról, amit csinál), addig a teljes képzés tulajdonképpen csak „lóg a levegőben” és bármely, benzinkutasként elhelyezkedni tudó ifjúságsegítőnek csak örülhetünk.

Tekintsük tehát át, hogy foglalkozás szerint milyen fajta tevékenységek, foglalkozások képzelhetők el az ifjúságszakmai térben. Megítélésünk szerint ez ötféle lehet:

- *Ifjúsági vezető*nek elsősorban az ifjúsági civil szervezeteknél tevékenykedő szervezeti önkénteseket, projektrésztvevőket, szervezeti irányítókat, vezetőket nevezünk, akik elsősorban (bár nem kizárólag) szabadidejükben rendezvény és szolgáltatásfókusszal látják el egy-egy adott helyen vagy hálózatszerű szervezeten keresztül tevékenységüket. Az ifjúsági vezető differencia specifikája az önkéntesség, illetve a szervezeten keresztüli

látásmód, jellemzője (általában) a projektszerű megközelítés. Tudása gyakorlati, konkrét perszonális és közösségfejlesztő tudás, amelyet általában önkéntesként kamatoztat. Sajátos cselekvési tere a táborok, rendezvények, programok, sikerkritériuma ezen események, illetve magának a szervezetnek a sikere, hírneve. Kívánatos lenne, ha ifjúságsegítői végzettséggel rendelkezne.

- Az *ifjúsági referens* apparátusban, elsősorban önkormányzatnál (legyen ez a legtöbb helyen helyi-település, de akár megyei önkormányzat, kistérségi társulás, regionális feladatokat ellátó együttműködés) dolgozó ifjúsági szakember. Ilyen értelemben bár nem önkormányzatban, de az apparátusban dolgozó a kormányzati ifjúsági ügyekért felelős terület (néha osztály, főosztály, helyettes államtitkárság), s ha meggondoljuk, hogy tulajdonképpen éppúgy a civil szervezetek, fiatalok és a tárca közötti kapcsolatért, illetve a rendszerszerű működésért felelős apparátusi oldalon, miképp a „klasszikus” ifjúsági referens az önkormányzatoknál, már nem is tűnik olyan valóságtól elrugaszkodott dolognak az ott dolgozókat is ifjúsági referenseknek nevezni. Az ifjúsági referens egyedisége tehát az adminisztratív oldalon lévő kapcsolat megteremtése a fiatalokkal és szervezeteikkel. Tevékenységének célja az illetékességi területén a stratégiai ciklus koordinálása, szervezése, lebonyolítása, monitorozása, értékelése. Általában hivatásos. Speciális ismerete a szervezeti bürokratikus tudás, illetve kapcsolati tőkéje a civil ifjúsági ágazattal. Sajátos arénája a testületi, bizottsági ülések. Sikerkritériuma a hivatali struktúrában felette állók elismerése. Kívánatos lenne, ha ifjúsági tervezői végzettséggel rendelkezne.
- *Ifjúságpolitikus*nak tekintjük a valamilyen struktúrában választási vagy delegálási eljáráson keresztül legitimált képviselőt. Tehát ifjúságpolitikus a parlament ifjúsági bizottságának tagja, az ifjúsági kérdésekkel foglalkozó

önkormányzati képviselő, de az ifjúsági forrásbővítő testületben ülő civil, szakmai vagy kormányzati delegált. Az ifjúságpolitikus differencia specifikája a döntéshozatalra történő feljogosultság és a döntési feladat. Feladata politikai, szakmapolitikai, szakmai célok elérése, a politikai, szakmapolitikai cselekvés, döntéshozatal és bizonyos esetekben az ezen keresztül szavazatmaximalizálás. Tudása cselekvő tudás a politikai-szakmai térben, illetve információ-szolgáltatás és információ-felvétel. Hivatásos vagy önkéntes is lehet, sajátos arénája a bizottsági ülések, tájékoztatók, sajtóbeli megjelenés. Sikerkritériuma a szakmapolitikai pozíció erőssége. Kívánatos lenne, ha ifjúsági tervezői végzettséggel rendelkezne.

- *Ifjúsági szakértő*nek tekintjük azon szakmai műhelyekben, teamekben, think-tank-ekben dolgozókat, akik az ifjúsági területet vagy annak egy részét speciális módon ismerik. Ebben az értelemben az ifjúsági szakértő egyedisége abban áll tehát, hogy a szakértőt tudása és csak az legitimálja. Az ifjúsági szakértő, ha egyetemi környezetben vagy kutatóintézetben fejt ki tevékenységét, ifjúságkutatóként is aposztrofálható. Alapvető célja a kutatás, elemzés, megismerés, magyarázat, az ifjúság-szakmai tudástest bővítése. Tudása elméleti/alap- vagy alkalmazott/empirikus tudományos jellegű. Általában hivatásos, ritkábban hobby vagy önkéntes jelleggel végezhető. Sajátos cselekvési tere a szakmai konferenciák. Sikerkritériuma a tudományos, szakmai elismerés. Kívánatos lenne, ha ifjúsági tervezői végzettséggel rendelkezne.
- Ifjúsági munkásnak hívhatjuk az állandó ifjúsági szolgáltatói közegben (elsősorban, de nem kizárólag ifjúsági irodákban, pontokban) dolgozókat (bár elismerjük, hogy ez utóbbi elnevezés a szaknyelvben korábban más fogalomra volt használatos, a köznyelvben pedig nem elterjedt, ugyanakkor nem tűnik könnyűnek találébb fogalmat megragadni e tevékenységre). Az ifjúsági munkás egyedisége a napi rendszerességű, munkaviszonyszerű

szolgáltató tevékenység. Tudása gyakorlati, konkrét perszonális és közösségfejlesztő tudás. Alapvető célja az állandó aktivitáson keresztüli szolgáltatás. Sajátos cselekvési tere az ifjúsági iroda, arénája a szakmai hálózatok, találkozók. Sikerkritériuma az ügyfelek és a megbízó elismerése. Kívánatos lenne, ha ifjúságsegítői végzettséggel rendelkezne.

A tevékenységeket és jellemzőiket a túloldali táblázatban foglaljuk össze.

Ezen túlmenően természetesen további kategóriák, jövőbeli foglalkozások is képezhetők (ifjúsági publicista, a szakértő és a kutató különválasztása, ifjúsági tanácsadó), azonban a tapasztalat azt mutatja, hogy ezen tevékenységeket alig pár személy (vagy egy se) űzi önállóan, így e kategóriák bár elméletben lehetséges tevékenységet, foglalkozásokat takarnak és ezért megemlítenők, gyakorlatban azonban ma kevésbé tűnik elemzésük célszerűnek.

Jegyzetek

- 1 Sikeresen pályázott a Kecskeméti Főiskola, amely a Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálattal és Magyar Pedagógiai Társasággal együtt mintegy 40 millió forintot fordíthat az ifjúságsegítő képzéshez kötődő tantervek és tananyagok kidolgozására, kutatásra, a képzésben résztvevő és a gyakorlatokat irányító szakemberek továbbképzésére, szakmai műhelyek, találkozók és konferenciák szervezésére. A projektet több képző intézmény is támogat-

	Ifjúsági vezető	Ifjúsági referens	ifjúságpolitikus	Ifjúsági szakértő (ifjúságkutató)	Ifjúsági munkás
Tipikus szerepek	Civil szervezeti vezető	Önkormányzati, kormányzati bürokrata	Önkormányzatokban vagy parlamentben, illetve testületekben döntéshozó	Kutatóintézetekben, think-tank-ekben dolgozó kutató, elemző,	Napi rendszeres-foglalkozó munkavállaló
Alapvető célja	Projektet vagy szervezeten keresztül szolgáltatás	Az illethelességi területen a stratégiai ciklus koordinálása, szervezése	Politikai, szakmapolitikai, szakmai célok elérése, cselekvés, esetenként szavazatmaximalizálás	Kutatás, elemzés, megismerés, magyarázat, az ifjúságszakmai tudástest bővítése	Állandó aktivitáson keresztüli szolgáltatás
Kívánatos szakmai végzettsége	ifjúságsegítő	ifjúsági tervező	ifjúsági tervező	ifjúsági tervező	ifjúságsegítő
Tudás jellege	Gyakorlati, konkrét perszonális és közösségfejlesztő tudás	Bürokratikus tudás, kapcsolati tőke a civil ifjúsági ágazattal	Cselekvő tudás a politikai térben, információ-szolgáltatás és információ-felvétele az ifjúságszakmai térben	Elméleti, alap vagy alkalmazott, empirikus tudományok használata	Gyakorlati, konkrét perszonális és közösségfejlesztő tudás
Viszonya a szerephez	Általában önkéntes	Hivatásos	Hivatásos vagy önkéntes	Általában hivatásos	Hivatásos
Sajátos arénája, területe, cselekvési és kommunikációs tere	Táborok, rendezvények	Önkormányzati, bizottsági, testületi ülések, hivatalszék	Bizottsági ülések, tájékoztatók, konferenciák, sajtóbeli megjelenés	Szakmai konferenciák	ifjúsági iroda, Szakmai hálózatok, találkozók
Sikerkritériuma	Rendezvény, szervezet sikere	Megbízó elismerése	(Szakma)politikai pozíció erőssége	Tudományos elismerés	Ügyfelek és megbízó elismerése

ta: Eötvös Lóránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző kar – Budapest; Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola – Debrecen; Nyugatmagyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ Andragógiai Intézet – Szombathely. Az említett intézmények előzetes nyilatkozatot tettek a pályázat beadásához a várható eredmények kipróbálására, későbbi hasznosítására, a fejlesztésben, képzésekben való közreműködésre, részvételre vonatkozóan.

Az Excenter Kutatási Központ, mint támogató partner vett részt a pályázat, illetve az ahhoz kapcsolódó szükségletfelmérés kidolgozásában, később pedig megbízást kapott a projektben vállalt kutatás lebonyolítására, az eredmények kiértékelésére és publikálására.

A projekt célja az ifjúságsegítő felsőfokú szakképesítés megújítása, egyúttal interprofesszionális képzéssel fejlesztése a pedagógus- és ifjúságsegítő képzések határterületein. Az interprofesszionális humán szolgáltatások nyújtására alkalmas szakemberek komplex képzési programja (a pedagógusképzésben és az ifjúságsegítő szakképzésben egyaránt alkalmazható speciális kompetenciák fejlesztésével) nem csupán a meglévő ifjúságsegítő szakképzés fejlesztéséhez járul hozzá, hanem egyes pedagógiai alapképzések és határterületen folytatott egyéb szociális és humán szakok, szakirányok és képzések interprofesszionalitásának erősítéséhez, az ifjúsággal foglalkozó szakmákhoz kapcsolódó képzések továbbfejlesztéséhez is. A képzőintézmények kapcsán azonban szükség van a készségek továbbfejlesztésére, a tudások és a képzés formáinak aktualizálására, hogy a folyamatosan változó munkaerő-piaci elvárásokhoz igazodhassanak.

A projekt várható eredményei:

- a szakképzésben és az alapképzésben egyaránt használható, többfunkciós 12 db kurrikulum, és az ezekhez kapcsolódó 30-60 órás tananyagok fejlesztése;
- az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzésben oktató szakemberek speciális képzése, módszertani felkészítése;
- a kurrikulum(ok) adaptációja a különböző szintű képzések és célcsoportok számára (pl. felső-

fokú szakképzés, felsőoktatási alapképzés (BA), képzők képzése, gyakorlati szakemberek, pedagógusok továbbképzése).

A projekt hatásaként a célcsoport(ok) tagjai nem csupán kompetencia-fejlesztésben részesülnek, de növekednek munkaerő-piaci esélyeik is. Mivel a képzés felelősén kívül az oktatók alig vettek részt kifejezetten az ifjúsági szakmával, az ifjúságsegítés specifikumaival foglalkozó képzéseken, e területen is előrelépést jelent a projekt megvalósítása. A projekt nyitó rendezvényére 2010. szeptember 3-án került sor Kecskeméten, a Főiskola Tanítóképző Karán.

- 2 Horváth Ágnes és Trencsényi László anyagainak felhasználásával.
- 3 Az MA esetében ez természetesen csupán egy a lehetséges BA-ra épülő képzési konstrukciók közül. Ugyanis nem kizárható olyan út sem, mely immár az egyes tudományszakokhoz (pszichológia, neveléstudomány, szociológia, politológia stb.) rendelve szakirányként közelít.
- 4 Ha 1000 érintettel számolunk egy ifjúságsegítő rádiuszát, akkor a mintegy 2,7 milliós populációra összesen 2700 ifjúságsegítő kiképzése szükséges, s egy húsz éves karrierpályát kalkulálva (feltéve, hogy a XXI. században több szakma elvégzése lehetséges, szakmaváltás stb. történhet, így egy emberöltőben két teljes karrierre is mód adódik), évi 130-150 ifjúságsegítő kibocsátása tűnik szükségesnek. Más számolás szerint minden kistérségben, városban 1-1, megyei jogú városban és kerületben 3-3 ifjúsági referenssel (kb. 550 fő) számolva, ugyanennyi civil szervezeti vezetőt és ifjúsági munkást kalkulálva, s mintegy 100 kutatót és 100 politikust feltételezve a létszám 1800 fő körül adódik, ami a 20 éves karrierciklussal és a lemorzsolódással számolva sem több, mint évi 100 végzett ifjúságsegítő.
- 5 Ifjúsági korosztályok: Az ifjúság fogalmába – érvényes jogi és szakmai definíciók alapján - a gyerektől a fiatal felnőttkor végig terjedő életrészt értjük. Életút alapján fogalmazva: attól az időponttól kezdve, hogy gondviselői és intézményes pedagógusi közvetlen felügyelet nélkül vesz részt a „társadalmi életben”, vesz igénybe szolgáltatásokat, kezdeményez civil közösségi aktivitásokat, egészen addig, míg éretten ő nem válik más egyének és cso-

- portok felelős gondviselőjévé. A Nemzeti Ifjúsági Stratégia analóg megfogalmazása alapján a kb. 8-12 évesektől a kb. 25-30 évesekig tartozókat értjük az ifjúsági korosztályok tagjai közé, azaz az ifjúsági fókusz – kiterjesztő értelmezéssel – a kortárs csoport megjelenésétől a másokért való felelősségvállalásig terjed, azaz nem tartozik az ifjúsági korosztályok közé az az időszak, amikor a kisgyermekkel kapcsolatba kerülők elsődleges feladata a védelem (és csak ezután következhet bármifajta fejlesztési feladat), csak az ezen időszak utáni és a felnőttkor közötti életszakaszt tekintjük ifjúkornak.
- 6 Harmadlagos szocializációs terep: a családon és iskolán (esetenként munkán) túli, elsősorban szabadidős ágensek által meghatározott szintér
- 7 Az ifjúsági munka kulcsszavai: énkép kiteljesítés, önismeret, öntevékenység, közösségi párbeszéd, csoportszocializáció, kihívásokra való felkészítés, szabadidős tevékenységek, informális tanulás. Az ifjúsági munka leginkább a fejlesztés irányát magukban hordozó tényezőkhöz kapcsolódik (személyiség, közösség, csoport-, terület-, település- fejlesztés...) mindezek a támogatás, az újítás és megújulás előjelét, ígéretét, és szükségletét mutatják, mint ahogy a „helyzetbe hozás”, bátorítás, bevonás fogalmai is. Magában foglalja a szolidaritás, a különbözőségek elfogadásának aktív képessége és készsége (és ennek részeként az empátia fejlesztése) fogalomköréit. Szolgáltatási

kínálata annyiban különbözik az üzleti világ ifjúsági szolgáltatásaitól, hogy (elvben) bárki számára hozzáférhető, ún. alacsonyküszöbű szolgáltatás, azaz igénybevétele nem függ pénzügyi vagy egyéb előzetes feltételektől.

- 8 Az ifjúsági szakmán kívül esik az ún. horizontális ifjúságügy: minden olyan tevékenység, amelynek e korosztályokkal kapcsolatos szerepe van és elsősorban más ágazati tevékenység (oktatás, szociális munka, kultúra, gazdaság stb.) profiljába tartozik. Épp ezért adekvát képzettség nem tartozik hozzá.
- 9 Jelenleg a szakmai törzsmódulok kidolgozása folyik.

Felhasznált irodalom

- Körösényi András–Tóth Csaba–Török Gábor (2008): Ki a politológus – tudós, elemző és más szerepek. *Politikatudományi Szemle*, 2008/2.
- Nagy Ádám (2008): Ifjúságügy, ifjúsági szakma, ifjúsági munka. In: Nagy Ádám (szerk.): *Ifjúságügy, ifjúsági szakma, ifjúsági munka*. Palócvilág–Új Mandátum, 2008.
- Nagy Ádám (2010): Az ifjúságügy és a harmadlagos szocializációs közeg. *Új Ifjúsági Szemle*, 2010/2.
- Székely Levente–Nagy Ádám (2010): A szakmává válás útján – gyorsfénykép az ifjúságsegítő képzésről. *Új Ifjúsági Szemle*, VIII évf. 4. szám, 2010.
- TAMOP-5.4.4-09/2-C-2009-0002 projekt szak- és háttéranyagai

